

## Tarihsel Örneklemleri Üzerinden Felsefenin Eril Dilinde Yurtsuzlaşan Kadın

Prof. Dr. Muharrem Kılıç<sup>1</sup>

### Öz

Kadim geleneklerden günümüze felsefe tarihinde tutarlı bir biçimde genel kabule mazhar olmuş bir argümana veya yaklaşıma rastlamak çok zordur. Felsefe zıtlıkların, tartışmaların, çürütme ve itirazların disiplini olarak birbirleriyle çelişen ve çatışan düşüncelerin yurdu olmuştur. Mümkündür ki, bu muazzam birikim içerisinde çağlar boyunca filozofların büyük çoğunluğunun üzerinde ortaklaşabildiği tek husus kadınlar hakkında aşagılayıcı, tali ve tabi kılıcı söylemler geliştirmek olmuştur. Felsefede az rastlanır bir durum olan bu genel uzlaşa üzerinde durulduğunda her döneme hâkim olan eril dil dikkat çeker. Bu dilin bir şekilde dönemin değer dizilerine de eklemendiği, döneme özgü dayanaklar öne sürebildiği görülmektedir. Kadına ilişkin felsefi yaklaşımlarda dikkat çeken diğer bir husus ise alanında çığır açan görüşler ortaya koymuş büyük düşünürlerin bu alanda hiçbir titizlik göstermemiş olduğudur. Öyle ki rasyonalizmin kurucusu olarak kabul edilen filozofların, söz konusu kadın olduğunda argümanlarını irrasyonel gerekçelerle temellendirebildikleri görülmüştür.

### Anahtar Kelimeler

Kadın • Felsefe • Toplumsal cinsiyet • Cinsiyetçi söylem

<sup>1</sup> Akdeniz Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Anabilim Dalı, Antalya.  
Eposta: muharremkili@akdeniz.edu.tr

Varoluşsal anlamda insanın insan olmasından ötürü saygın ve değerli bir varlık oluşu, belirli bir eşitlik fikrini de içermektedir. Antik Yunan felsefesinde bu eşitlik vatandaşlıkla temellendirilirken, klasik dönemin sonunu imleyen Stoacı felsefede her insanda bulunan akıl, insanların eşitliğinin temelinde yer almaktadır. Yeniçağın hak mücadelelerinde ve günümüz insan hakları felsefesinde de akıl ve aklın ilkelerinin eşitlik ilkesinin türetildiği temel kaynaklar olarak birer başvuru noktası teşkil ettiğini ifade edebiliriz. Akıl sahipliği temelinde kurgulanan eşitlik düşüncesinde bir sonraki durağı ise ‘özgürlük fikri’ oluşturmaktadır. Akıl sahibi bir varlık olarak insan, akli ile kendi amaçlarını belirlemek bakımından özgürlüğe sahiptir. Yine aklını ve gayretini kendi hedefleri doğrultusunda kullanabilmesi de bu özgürlüğün pratik boyutunu teşkil etmektedir.

Kökeni itibarıyla eşitlik ideali, neredeyse felsefe tarihi boyunca varlık bulan bir idealiteyi oluşturmaktadır. Ancak Antikçağda vatandaş-köle, *patrici-pleb-köle*; Orta Çağ’da ise lord-serf merkezli ayrımlar, sistematik felsefede öne sürülen düşüncelerin hayata aktarılmasının her zaman tam anlamıyla mümkün olmadığını göstermektedir. Nitekim Aristoteles (MÖ. 384-322) ve St. Thomas Aquinas (1225-1274) gibi sistematik filozofların köleliği meşrulaştırmaya yönelik felsefi gayretleri, söz konusu dönemlerde eşitlik idealinin hep bir rezervasyon ile dile getirildiği düşüncesini doğurmaktadır. Bu tür kategorik eşitsizlik biçimleri çağımızda ‘yasa önünde eşitlik’ fikri ile formel anlamda devre dışı bırakılmış olsa da coğrafi, sınıfsal ve kültürel etkenler nedeniyle ‘olması gereken eşitlik idealine’ hâlâ ulaşılabilmiş olduğu söylenemez.

İnsanlık tarihi boyunca bu idealite temelinde sürgit varlık gösteren söz konusu mücadelede, kuşkusuz bir takım neticeler doğurmuştur. Bu meyanda derin tarihsel serencamı içerisinde köleler zincirlerinden kurtulmuşlar ve toprağa bağlı serfler aristokratlara olan tabiiyetlerinden azat olmuşlardır. Ancak tüm bu çağlar boyunca kadın-erkek eşitsizliği sorunu, ne yazık ki geçmişin çarpık mirası ve bugünün yakıcı gerçekliği olarak halen karşımızda durmaktadır. İçinde yaşadığımız modern çağın sınıf, inanç, etnisite, kültür, aidiyet veya coğrafi temelli eşitsizliklerinin yanında ve tüm bunları dikine kesen bir konumda toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin veya adaletsizliğinin yıkıcı gerçekliğine tanıklık etmekteyiz.

Siyahlara yönelik ayrımcılık, söz konusu siyah bir kadın olduğunda daha da katmerlenmekte veyahut dini bir azınlığa yönelik ayrımcılık yine mağdur kadın olduğunda daha vahim bir biçimde gerçekleşmektedir. Çoğunluğa veya şanslı azınlıklara mensup olan kadınların da bu cinsiyetçi ayrımcılıklardan kurtulamadıkları görülmektedir. Ait olunan ekonomik sınıfa, kültüre ve bölgeye göre farklı sonuçları olmakla birlikte, kadına yönelik ayrımcılık ve toplumsal cinsiyet adaletsizliği biteviye devam etmektedir. Ne yazık ki bu durum, çağımızın büyük ve vahim çelişkilerinden birini teşkil etmektedir.

Bu vahamet, felsefe gelenekleri içerisinde ve güncel yaklaşımlarda görülebilen bir düşünme biçimi ile ilişkilidir. Kadın; kötülük, şeytanilik, yüzeysellik ve ayartıcılığı temsil

eden bir imge olarak üretilmiştir. Felsefe tarihinde üretilen kadın imgesi; bilgelik, hikmet, adalet ve ahlak gibi yüksek erdemler veya değerler ile ilintisiz bir biçimde kurgulanmıştır. Bu doğrultuda kadının aklı ve zihinsel etkinliği, gündelik olana veya genel olarak ölümlü olana özgü kabul edilmiştir (Berktaş, 1996, s. 449). Felsefede ölümlü olan ise, gerek antikitede ve Orta Çağ'da gerekse de Aydınlanma döneminde soyut ve yüksek olana göre aşağı bir konumda görülmüştür. Friedrich Nietzsche'nin (1844-1900) deyişi ile kadınlar 'aşağılık olanı yaygınlaştıran' varlıklardır. Bu aşağılayıcı ve ötekileştirici dil ayrımcı eril felsefi geleneğin marazlı hâlini çarpıcı bir biçimde ifade etmektedir.

### Eril Felsefenin Tarihçesi Üzerine

Felsefi düşüncenin köklendiği merkezi coğrafya ve tarihsel kesitlerden birisini oluşturan Yunan antikitesinin üretmiş olduğu kadın imgesine baktığımızda, aşağılayıcı eril bir dilin tarihin başka dönemlerinde olduğundan çok daha ağır bir biçimde mevcudiyetine tanıklık etmekteyiz. Kadınlara yönelik ayrımcılık açısından felsefi düşüncenin üretmiş olduğu dil ve söylemin yapısı, diğer tarihi-kültürel havzalardan ve çağlardan çok da farklı değildir. Bununla birlikte, Antik Yunan kültürü kadının aşağılanmasının yanı sıra, bir de *fallusun* kültürel ve kamusal alanda bilinen başka hiçbir yer ve zamanda olmadığı kadar yüceltiği bir kültür olmuştur (Gezgin, 2013, s. 72).

Felsefe ve bilimlerin temel kavram ve yöntemlerini miras olarak bırakan Antik Yunan kültürü, toplumsal cinsiyetin keskin ayrımlarını barındıran bir kültür olması nedeniyle eşitlikçi olmayan cinsiyet rolleri üretmiştir. Bu keskin ayrımlar, birçok diğer kültürde olduğu üzere dini kaynaklardan da beslenmiştir. Öyle ki Antik Yunan ilahiyatında kadının erkekten sonra, erkek için ve erkeğe bir ek olarak yaratıldığı inancı zemin bulmuştur. Kötülüğün ve günahın kadınla birlikte erkeğin dünyasına girdiği anlayışı, Adem ile Havva'nın cennetten kovulma hikayesine benzer bir biçimde Antik Yunan teolojisinde de yer bulmuştur (Gezgin, 2013, s. 74).

Antik Yunan tarihinde ve felsefesinde kadın görünmez bir varlık olarak tahayyül edilmiştir. Bunun nedeni Antik Yunanda kamusal alanda 'kadının görünmezliği' düşüncesidir. Bu kültürde kadın evdedir ve babası/kocasısı olan bir erkek koruyucu (kyrios) veya günümüzdeki ifadesiyle bir vasinin sorumluluğu altında yer almaktadır. Hukuksal açıdan kadınların fiil ve dava ehliyetleri bulunmamaktadır. Bu yönüyle kadınların yasal işlemleri yürütme ehliyetleri söz konusu değildir. Onların bütün kamusal işlemleri ya vasilerince yapılır veya onların izin/icazetine bağlıdır. Kadınlar, yurttaş sayılmadıkları için meclislerde ve yargı mercilerinde oy kullanamazlar. Erkekler için boşanma basit bir işlem olarak kurgulanmış iken, kadının boşanma hakkı, kullanılamayacak düzeyde zorlaştırılmıştır (Boyacı, 2014, s. 206-208).

Belirtilen eşitsizlik durumunun felsefeye yansımayaacağını düşünmek, felsefeyi saf, özerk ve evrensel sayma safdilliliğine düşülmedikçe mümkün görünmemektedir.

Ancak hakikat ve hikmet bilgisine sahip olma ve aktarmada derin bir yetkinliğe sahip olan büyük filozoflar dahi, toplumda var olan eşitsiz cinsiyet rollerini birer sorun olarak ele almaktansa, verili bir durum olarak kabul etmişlerdir. Buna bağlı olarak da söz konusu verili durum üzerinden kadın doğasına ilişkin çıkarsamalarda bulunmuşlardır. Hatta bununla da sınırlı kalmayıp, bu çıkarsamaları bir hakikat bilgisi olarak öne sürebilmişlerdir. Bu, üzerinde derinlikli bir tefekkürü gerekli kılan oldukça ilginç bir durum olarak kaydedilmelidir.

Sistematik felsefenin kurucu isimlerinden Sokrates (ö. MÖ. 399) ve Platon (MÖ. 367-347) gibi düşünörlere baktığımızda, makro-kozmos ve mikro-kozmos düzeyinde akli bir düzenin varlığı yönündeki düşünceye tanık olmaktadır. Bu filozoflar varlığını öne sürdükleri akli düzeni kavrayabilmek için aklın, önündeki manipölatif engellerden kurtulması gerektiğini öne sürmüşlerdir. Onlar, aklın hazlarına nazaran kıymetsiz gördükleri bedensel hazların bu manipölatif engellere dâhil olduğunu iddia etmişlerdir (Gezgin, 2013, s. 75).

Bu düşünsel perspektifin bir neticesi olarak kadının felsefe dünyasına girişı söz konusu olmuştur denilebilir. Ne yazık ki kadın, felsefeye ilkin yalnızca bedeniyle girebilmiştir. Ancak bu beden de, kaçınılması gereken hazların kaynağı ve erkeğin hakikate ulaşmaya yönelmiş aklının önünde bir engel olarak telakki edilmiştir. İlahiyatta erkeğin değerli olan ilahi âlemde tardedilmesine neden olduğu öne sürölen kadın, felsefede de erkeğin geri dönüşünün önündeki bir engel olarak yerini almıştır.

Felsefeye yönelik bütün bu eleştireliliğı, debbağın sevdiği deriyi yerden yere vurmaı olarak da nitelendirebiliriz. Zira bir yönüyle de felsefi düşünceenin hakkının teslim edilmesi gerekmektedir. Nitekim Platon, *Politeia* adlı eserinde Atina'nın görünmezleri olan kadınlarının devletin üçüncü ve ideal aşaması olan *kallipolis*'in koruyucular sınıfında erkeklerle birlikte yer alabileceğini, onlarla aynı sofrada yemek yiyebileceğini ve birlikte eğitim görebileceğini ifade etmiştir. Böylelikle kadınların koruyucular sınıfında yer alabilmeleri daha yüksek bir merteye olan yöneticiler sınıfına geçebilmelerinin de önünü açabilecektir (Platon, 2008, s. 451-457). Antik Yunan kültür ve yaşamında kadının durumuna ilişkin yukarıda aktarılanlara bakıldığında Platon'un görüşlerinin nihayetinde ilerici olarak kabul edilebilmesi mümkündür (Boyacı, 2014, s. 206). Ancak Platon'un kadına yönelik yaklaşımında ve değerlendirmelerinde Antik Yunan kültürüne işlemiş olan geleneksel tutum ve kabullerin hâlen etkili olduğu da ifade edilmelidir. Platon'un kadın-erkek ilişkisini eşitlikçi bir tavırla ele aldığını söylemek mümkün görünmemektedir. Demokrasiye yönelttiği eleştirilerinde, bu düzene içkin olan özgürlük düşüncesinin iki cinsiyet arasındaki hiyerarşıyi bozarak yozlaşmaya neden olabileceğini ifade eder. *Politeia*'nın geneline bakıldığında kadının dikiş dikme, yemek yapma gibi işlere doğal bir eğilimi olduğu yönünde ifadelerle karşılaşılmaktadır (Boyacı, 2014, s. 210).

Platon'da yetkin bir ifadesine kavuşan beden-ruh karşıtlığı ve ruhun bedene olan üstünlüğü düşüncesi, ölümlü-bedenle eşleştirilen kadının, ölümsüz-ruhla eşleştirilen erkek karşısındaki astlık durumunun da felsefi temeli olarak Aristoteles'e tevarüs etmiştir (Berktaş, 2014, s. 132). Aristoteles'e geldiğimizde karşıtlıklar arasındaki hiyerarşinin daha belirgin bir nitelik kazandığına tanıklık ederiz. Bu ilişki, temelde karşıtlar arasında tabiiyet ilişkileri kurulmasına yol açmaktadır. Dünyayı bu tabiiyet ilişkileri çerçevesinde açıklarken Aristoteles, bedenin ruha tabiiyetini, duygunun akla tabiiyetini, kölenin efendiye tabiiyetini, kadının erkeğe tabiiyetini belirtir ve savunur (Aristoteles, 2013, s. 118). Kadın erkeğe tabiidir; zira sadece erkeğin aklı tanrısal nitelikte olan *nous* ile ilişki içerisinde olabilir. Kadında ise duygu akla boyun eğmemekte, beden ruhun önüne geçmektedir (Aristoteles, 2013, s. 140). Bu nedenle Aristoteles kadınları insan tipinden sapsmış ucubeler veya eksik erkekler olarak tanımlamaktadır (Berktaş, 1996, s. 452).

Ereksel doğa anlayışına paralel olarak Aristoteles kölenin ve kadının doğa tarafından alta yerleştirilmiş olmasının da bir amacı olduğunu savunmaktadır. Doğanın kadına biçtiği amaç anneliktir. Burada önemli olan husus, Aristoteles'in üreme bakımından kadına böylesi varoluşsal bir amaç yüklemekle birlikte kadını üremenin dahi merkezine koymaması, üreme bakımından dahi kadına öznellik tanımamasıdır. Kadının amacı anneliktir ama annelik üreme ve soyun devamı bakımından sadece bir araçtır. Ruhun taşıyıcısı erkeğin tohumudur, kadın ise bu tohumu taşıyan ve besleyen bir araçtan ibarettir (Berktaş, 2014, s. 133).

Milattan önce dördüncü yüzyıl itibarıyla klasik anlamda antik çağın bittiğini söyleyebiliriz. Bunun arka planında Yunan sitelerinin bağımsızlıklarını yitirmeleri ve büyük oranda site demokrasilerinin yıkılarak tiranlıkların egemen olması yönünde sosyo-ekonomik gerçeklikler yer almaktadır. Bu büyük değişim çerçevesinde felsefi düşüncenin de bir dönüşüm/değişim geçirdiğini kaydedebiliriz. Gerçekten de klasik dönemde felsefe, bir 'vatandaşlar felsefesi' olarak gerçekleştirilirken; klasik çağın refah döneminin sona ermesi ve vatandaşlığın eski anlamını yitirerek kişiler arası anlamlı bağlar kurma kabiliyetini kaybetmesi felsefede yeni arayışlara neden olmuştur. Bu arayışların Orta Çağ'ın ümmet bilincine ulaşılana kadar devam edeceğini ve burada dahi durmayacağını söylemek yanlış olmasa gerektir. Bu umutsuzluk ve kötümserlik ortamı içerisinde felsefenin serüvenini sürdüren iki okuldan söz edilebilir. Bunlardan ilkinin, Epikür Okulu olduğunu belirtmek gerekir. Epikür (MÖ. 341-270) okulu yaşamın anlamını ve mutluluğun yollarını felsefi soruşturmalarına konu edinmiştir. Bu okulun klasik çağın birçok ayırımından kendini kurtarabildiği, Epikür'ün okuluna kadınları ve köleleri de kabul ettiği, en yüce değer olarak insan bilinci içerisinde belirli bir eşitlik düşüncesini önerdiği bilinmektedir. Epikür okulunun takipçilerinden Lucretius'un (MÖ. 99-55) da *De Rerum Natura*'sında Venüs üzerinden kadına bir övgü yönelttiği görülmektedir (Işıқтаç, 2010, s. 87-89). Ancak bu övgü de, Venüs'ün şefkati, anaçlığı ve doğurganlığı üzerine odaklanmıştır.

Orta Çağ felsefesini, Antik felsefeye ilahiyatçı filozoflar tarafından düşülmüş bir şerh olarak görmek belki biraz abartılı olmakla birlikte yanlış değildir. Özetle bu çağda Hıristiyanlık, kadınla ilgili konularda Aristoteles'in düşüncelerini tevarüs etmiştir. Hıristiyan teolojisinin gündelik olana yönelik etkin karakterinin de etkisiyle, Aristoteles'in belirttiği karşıtlık ve hiyerarşileri daha da derinleştirerek eşitsizliğin olanca ağırlıkla egemen kültürün tüm alanlarına kök salmasına yol açmıştır (Berktaş, 1996, s. 452).

Sanayi Devrimi sonrasında kadın algısı konusunda, erkeğe rağmen bir dönüşümün yaşandığı ifade edilebilir. Bu durumda kapitalizmin kadını ve erkeği ayırmaksızın ortak bir paranteze almasının, diğer bir deyişle işçiye indirgemesinin yarattığı 'eşitleyici etki' yadsınamaz. Ancak bir felaket bütün bir toplumu eşit oranda sarmış olsa da her zaman toplumun bir kesimi diğerlerinden daha kötü veya dezavantajlı durumda olmuştur. Söz konusu dezavantajlı kesimi de çoğunlukla kadınlar oluşturmuştur. Sanayi devrimi erkeğin işini evin dışına taşıırken kadının eve yerleşikliğinde aynı etkiyi yaratmamıştır. Kamusal alanda kadının varlığı o çağda dahi ihmal edilebilir orandadır. Sanayi toplumunda veya erken modern dönemde erkek dışarda çalışarak eve ekme getiren kişi iken, kadın erkeğe ekonomik olarak bağlı olan ve evin içindeki işlerle sınırlanmış eş veya annedir (Ünal, 2005, s. 50).

Bu dönemde kadının felsefede ağırlıklı olarak hâlâ bedeniyle yer aldığı ve düşünce- nin öznesi değil, nesnesi konumunda bulunduğunu görürüz. Filozofların aydınlanma döneminde dahi kadınların felsefi düşünceye uygun olmadıkları fikri üzerinde ortaklaştığını görmekteyiz. Rousseau ve Kant gibi düşünürler de kendilerini bu tür önyargılardan kurtaramamışlardır (Berktaş, 1996, s. 450). Kant *Güzellik ve Yücelik Duyguları Üzerine Gözlemler* adlı yapıtında bilgilenme çabasında olan bir kadın, "sakal sahibi olmayı istese daha iyi olur çünkü edinmeye uğraştığı derinlik havasını bu şekilde daha iyi ifade edebilir" der (Kant, 2010, s. 35-36).

Modern dönemde kadına yönelik negatif felsefi dil ve söylem en sert ifadesini Nietzsche ile birlikte bulmuştur. *Böyle Söyledi Zerdüşt*'te Nietzsche kadınlar için "Yaşlı ve Genç Kadıncıklar Üzerine" isimli bir bölüm ayırmış ve bu bölümde şu ifadelere yer vermiştir:

Kadındaki her şey bir bilmedir ve kadındaki her şeyin tek bir çözümü vardır: hamilelik denir bu çözüme. [...] İki şey ister gerçek bir erkek: tehlike ve oyun. Bu yüzden ister kadını, en tehlikeli oyuncak olarak. [...] Erkek korksun kadından, kadın nefret ettiğinde: çünkü erkek ruhunun derinliğinde kötüdür ancak, kadınsa fenadır. [...] Kadınlara mı gidiyorsun? Kırbacı unutma! (Nietzsche, 2013a, s. 60-61).

İyinin ve Kötünün Ötesinde -*Bir Gelecek Felsefesini Açış*- adlı yapıtında ise Nietzsche, kadınların felsefi düşüncenin istihdaf ettiği 'hakikat bilgisine' olan ilgisizliğini tahfif edici bir retorik ile dillendirir. Nietzsche şu ifadelere yer verir:

...Kadının utanmak için o kadar çok sebebi var ki: Kadında o denli çok aşırı titizlik, yüzeysellik, akıl hocalığı taslama sevdası, küçücük kendini bir şey sanmalar, küçücük dizginsizlikler, küçücük büyüklük tutkusu gizli ki –Davranışları ancak çocuklarla incelenebilir! Şimdiye dek temelde bulunanların hepsi erkek korkusuyla en etkin biçimde denetlenip bastırıldı. Vay şu kadındaki ebedi sıkıcılığa –ne çoktur onda! Sıkıcılığın başını alıp gidebilmesine! [...] Ama, hiç de hakikati istemiyor: Kadın için hakikat nedir ki! Başından beri, kadın için hakikatten daha yabancı, itici, düşmanca ne var ki! -En büyük sanatı yalandır, en yüce derdi görünüş ve güzellik... (Nietzsche, 2013b, s. 157).

Aydınlanma ve erken modern dönemleri daha önceki tarihsel kesitlerden ayıran şey ise kadının aşağı konumunun temellendirilmesinde dönemin gözde başvuru merci olan doğa bilimlerine başvurma eğiliminin artmış olmasıdır. Kadın bedeninin tekinsizliği ve aklının düşüklüğü doğalcı düşünürlerin de üzerinde spekülasyon yapmaktan kendilerini alamadıkları bir konu olmuştur. Örneğin Fransız Kartezyen düşünürlerden Nicholas Malebranche (1638-1715), kadınların erkeklere nazaran zihinsel olarak aşağıda olmalarının nedenini aramış ve nihayetinde kadın beyninin yumuşak ve nazik bir yapıda olması ile bu durumu açıklamaya çalışmıştır (Berktaş, 1996, s. 452). Ona göre yumuşak ve nazik olan kadın beyninin sağlam ve yoğun olan erkek beyninin aksine sorunların özünü kavrama yeteneği bulunmamaktadır. Bu tür biyolojist açıklamalar her dönemde tekniğin düzeyine göre belirli biçimlerde ifade edilmiştir. Ancak bu kadar ilerlemiş ve aydınlanmış bir fikri vahamet, tarihin daha önceki dönemlerinde yaşanmadığını söyleyebiliriz.

### Sonuç Yerine

Günümüzün eleştirel ahlakı ve modern hukuk müktesebatı açısından bakıldığında kadın ile erkek arasında eşitlik fikrinin normatif bir yapıya kavuşturulduğu görülmektedir. Ancak geleneksel ahlaki kodların hegemonyası altında bugün büyük oranda egemen olan ataerkil toplumsal yapı etkisini sürdürmektedir. Söz konusu toplumsal yapıda kadın figürü, her zaman ikinci planda ve öteki olarak konumlandırılmıştır. Bu gerçeklik göz önünde bulundurulduğunda hukuk ile toplumsal ahlak arasındaki ilişkinin kritik bir önem arz ettiği ifade edilmelidir (Şahin, 2012, s. 57).

Toplumsal ahlakın üretmiş olduğu değerlerin kimi zaman negatif bir içerime sahip olabileceği unutulmamalıdır. Belirli bir tarihsel kesitte, toplumda var olan kabullerin sabitlenmesi, değişikliğe ve eleştireliliğe kapatılması biçiminde tezahür eden tutuculuk kabul edilebilir değildir. Zira tarihsel dönüşümün dinamik akışkanlığı ve zamanın azgın seli karşısında böylesi bir tutumun, başarısızlığı mukadderdir. Toplumsal ahlakın eleştirel süzgeçten geçirilmemesi cinsler arasındaki eşitsizliklerin, kadına yönelik kısıtlamaların ve değer yargılarının hukuki düzenlemelerce de benimsenip yansıtılmasına neden olabilmekte veya olmaktadır.

Antik dönemden bu yana felsefi düşüncenin ve literatürün üretmiş olduğu eril cinsiyetçi dile rağmen, normatif ve kültürel anlamda toplumsal cinsiyet eşitliği temelinde bir gelişim ve dönüşümün yaşandığı kaydedilebilir. Nitekim tarihsel bir saptama yapılacak olursa, yirminci yüzyılda cinsiyet eşitliği konusunda sosyo-kültürel ve etik-hukusal anlamda kayda değer bir mesafenin kat edilmiş olduğu vurgulanmalıdır. Ancak bütün bu gelişmelere rağmen kadim felsefi geleneklerden modern çağa kadar süzülerek gelen negatif eril dilin ve ataerkil geleneğin ürettiği sosyo-kültürel semantiğin normatif dil alanına da sirayet ettiği görülmektedir. Nitekim yasa koyucunun veya yasa uygulayıcılarının hâlâ bu konudaki önyargılarını ve toplumsal kabullerini kural ve kararlara yansıtıyor olmaları bu durumun açık örnekliliğini teşkil etmektedir. Ne yazık ki, hukuk sistemimizdeki ilgili düzenlemelere rağmen, yargısal süreçlerde bu türden önyargılar bizzat yargıçlar tarafından bir hüküm olarak inşa edilebilmektedir.

Uluslararası ve ulusal belgelerce tüm insanlara eşit olarak tanınmış olan bir takım temel hak ve özgürlüklerin (çalışma hakkı, eğitim ve seyahat özgürlüğü gibi) kullanımında bile kadınlara yönelik söz konusu ayrımcı dilin yargı kararlarında yer bulduğuna tanık olunmaktadır (Şahin, 2012, s. 58). Yasal ve toplumsal olarak erkeğin eşiti olarak kabul edilmediği, idare ve hukuk mekanizmaları aracılığıyla topluma bu yönde telkinde bulunulmadığı ve örnek tutum, kural ve kararlar geliştirilmediği takdirde toplumda kadın, erkeğin şiddet uygulayabileceği, emeğini ve ömrünü sömürebileceği bir nesne olarak kalacaktır (Erkizan, 2012, s. 166). Böylelikle normatif dil örneklemeden hareketle, bizzat uygulayıcılar tarafından ayrımcı eril dilin nasıl üretildiği görülmektedir.

İnsanlığın üretmiş olduğu ve kuşaktan kuşağa zenginleştirerek aktara geldiği felsefi-düşünsel birikimin kendine özgü bir dil ve anlam varlığı söz konusudur. Kavramsal şebekeleri ve kurumsal yapıları ile medeniyetler, bu dil ve anlam dağarcığı ile kendilerini üretirler. Derin tarihsel arka planı ile modern zamanlara akıp gelen kadim felsefi geleneklerin kadın konusundaki dil ve anlam düzeyi sorundur. Bu sorunlu perspektif, çarpıtılmış bir ontolojik temellendirmeye ve semantiğe referansla kendisini üretmektedir. Ne yazık ki, biteviye üretilen bu dil, öğretilmiş bir kültürel koda ve davranış kalıbına dönüşmektedir.

Sonuç olarak, üst bir dil ve söylemle felsefi düşünce dünyasında üretilen kadın imgesi, kadını toplumsal cinsiyet eşitsizliğine mahkûm edici argümanların doğumuna zemin hazırlamıştır. Ne yazık ki, kadın negatif etiketlemelerle felsefenin eril dünyasından sürgün edilmiş veya yurtsuzlaştırılmıştır. Bu felsefi söylemsel dil ile tarihin en köklü ve sarsıcı ayırım ve eşitsizliğinin zihniyet zemini inşa edilmiştir. Bütün bu eşitsiz zihin durumu, modern çağda kadın meselesinin bir insan hakları sorunu olarak tezahür etmesine yol açmıştır. Medeniyet ve kültürün “tarih kurucu” öznesi olarak kadın imgesinin yeniden var edilmesi/üretilmesi, bu çalışma çerçevesinde bir takım örneklemelerine yer verdiğimiz tarihsel zihniyet tortularından arınmayı gerekli kılmaktadır.